

[Transcript] Genstart / Sudans sidste helle

Når du tænker på Sudan lige nu, hvad fylder sig allermest i dit hoved?

Jeg tænker på at få et bord siden, hvor jeg sad med en god kollega gennem mange år, dr. Abdalla. I den bjergehule, hvor han og hans familie ikke gennem mange generationer har tilflugt hver gang, der har været krig og konflikt.

Vi sad, at der fået et bord siden, der var konflikten igen i Nubbe bjergene.

Man skal kravle langt ind, og det er derfor, de her grutter er gode, der er tit også vand ind i bunden af dem, og folk sår derinde.

Men så slår det mig sådan, at der ikke slanger herinde, fordi der er jo virkelig farlige slanger i det her område.

Og så siger dr. Abdalla bare på sin egen søde, stille mådesnæg.

Jo, men herinde i hulerne, der bidder slangerne ikke.

Hvis vi møder dem udenfor, så bidder de os, men herinde i hulene, der bidder de os ikke.

Og jeg tror, jeg tænker på det lige nu. Jeg vil så meget ønske, at alle i Sudan lige nu havde sådan en hul, de kunne kravle ind i.

Det har de ikke. Og folk er ramt og radsel, kan man se på meget af det, der kommer ud lige nu.

En drablig magtkamp hæver lige nu et i forvejen Martredland.

Dårligdomme har stået i kø i Sudan.

I 48, 49, der døde der en kvart miljon, mennesker i 91, 92, der døde der ca. 100.000 mennesker.

Befolkningen har klaret sig gennem despoter, borgerkrig, folkemåder fattigdom og huggersnød.

Der kunne man håbe, at der måske kunne an 30-40.000 mennesker der dør.

Men måske er katastrofen alligevel større den her gang.

Fordi kræmpene er ved at smadre Sudan's sidste fredelige hele, hovedsteden Cartoon.

Så hvad betyder det, hvis freden i den by, der ellers altid går fri af konflikt nu er fortid?

Det spørg en start om i dag.

Mit navn er Anna Ingrish.

Gunshots and explosions shatter relativt gøjt i en cartoon.

Jeg ser på de rejser, der udspiller sig nu, og så kan jeg jo genkende nogen af gaderne.

Jeg kan jo se, at lige lidt længere ned af den her gaderne, der både mit godvænne kunstmalerer og shit, de er op.

Der sad vi ud i hans hage om aften, dragt masser af ulovlige spurgtholdfester.

Der holdt han min fødselsdag.

Nils Karstensen er journalist og har i mange år arbejdet for Folkekængens nødhjælp i blandt andet Sudan.

Andre steder kan jeg genkende, der er vi ude omkring nogle af de store leger for indtagende for drevende, hvor vi sad at interviewe små børn, der har blevet taget solgt videre til slavarbejde.

Undervejs har han både boet i hovedsteden Cartoon, overværede sudanesiske gift.

En bunke, mindre og fornemmelse, som virvlet op, når jeg ser kamphandlerne lige ligge i gader, hvor vi har gået, og hvad jeg ved, at de folk jeg kender stadigvæk skal bevæge sig den dag i dag.

Første gang Nils Karstensen besøgte Sudan, er tilbage i 1988.

Den danske regering har beviljet 4 millioner kroner til hjælpe folk, der sulter i det sødelige Sudan.

Hvor Folkekængens nødhjælp sender ham med et lastfly til Cartoon.

Helt sprit ny for journalisthøjskolen, som journalist dengang, og er stedet og landet i Cartoon, vokstavelt i tal på toppen af førtonsnødhjælp.

Og bliver afvist. De tog meget gerne imod til førtonsnødhjælp, men jeg havde ikke mit visa i orden,

[Transcript] Genstart / Sudans sidste helle

så jeg blev sendt hjem.

Og jeg tror bare, det trickede mig, altså som journalist, som vestjøde, altså hvad fanden er det fra et land.

Fandet jo så ud af, at det var et land, hvor der ude over den relativt lille årsvømmelse i Cartoon, var en kæmpe borgeri og en voldsom sult i sødsudan.

Og så begyndte jeg jo ikke at forstå, hvad det var for en konflikt, der egentlig jo havde været i sødsudan fra landets fødsel i 1956 og op til i dag.

Den gamle britiske koloniesudan får sin uafhængighed den 1. januar 1956, og landet bliver nærmest født ind i krig og kæres.

Borgerkrig, uafhængighedskamp og militærdiktatur har erstattet hinanden i et væk.

I 1949, lige omkring et tidspunkt, hvor jeg begyndte at engagere mig, der kubber Oma Al-Bashir så til magten.

Bashir sidder på magten i 30 år. Hans regime er brutalt.

Han henretter politiske finner og kræver seriallov indført i hele landet.

Og de voldlige konflikter og krisforbrudser ophører aldrig.

Det konservativ islamiske regime i Nord kæmper med forskellige ikke muslimske oprøjsbevægelser i syd.

For eksempel Folkemåret ude i Daphore, der startede i 2002-2003, og jo, altså måske nok i vores bevidsthed toppede i 2067.

Omkring 300.000 mennesker frygte stræbt.

Men jo, er fortsat på lavbludsind til Italienestund.

Konflikterne nede i Nuba bjergene over i det, der hedder Blue Nile, som også er konflikter, der er levende den dag i dag.

Det andet spurgt er jo så de andre aflede uhyrelsheder, der kommer med det.

Altså epidemier, flygningestrømmen, etnisk udrensning, sult, hungersnød, inflation.

De er videre om, at det hele, og at folk overhovedet klarer sig igen om den brede anmindelig befolkning, som er lydfattig, er jo kun.

Altså et testament til deres utrolig avene til at stå oppe hver eneste morgen,

og at finde modet og på en eller anden måde få tjent den smule, der skal til for at kunne sætte mad på bordet.

Og det er utroligt svært for os andre, at forstå det.

Og det er fra den ene dag til den anden, fordi det er de første, der har lønne arbejde.

Men i alt den her vold og dårlighed har hovedstaden kartuen altid været en slags untalelse.

Det var altid været der, vi kom ind, vi hørte jo til de velbjergeret selvfølgelig.

Vi var i udlænninger, så vi boede jo i de bedre kvarterer.

Der var grønne træer, fredelige, de husene, små caféer, hvor man kan gå ud og drikke en kopp te, eller en kopp kaffe med sin venner.

En købscenter, altså alt det, der hører til et moderne liv.

Føler man sig at trykke det?

Det kan virke underligt, jeg siger det nu på baggrund af de billeder, som vi ser fra Kratum nu.

Men Kratum har været et af de steder i verden, hvor jeg har følt mig allerede mest tryk.

Kratum har jo for mange solonæser været en slags helle, en slags oase, man kunne trække tilbage til.

Det er stadig alle flygtede til.

[Transcript] Genstart / Sudans sidste helle

Og samtidig var det sin dobbeltid, fordi du kom som flygtning fra Darfur eller fra Noperbjergene, op til der, hvor konflikten jo egentlig kom fra.
Militæret har jo sin hovedkvarter i Kratum.
Kampelikoptererne, piloterne, der fløjer dem.
Alt den unskab, der har blevet kastet mod dig, har jo sit hovedsæde i Kratum.
Så jeg tror for mange solonæser, specielt for dem, udenfor Kratum, er de her og udkanset området, hvor konflikterne har været konstante.
Der er Kratum en meget dobbelt størrelse.
Det er der, du tager hen til, fordi det måske er en indstisans for at give din børn en uddannelse.
Eller for at tjente et penge, eller komme på et hospital, og fungere bare i et vestomfang.
Og samtidig er det fjendes hovedbastion.
Du har jo også blevet gift i byen. Hvordan var det brødløpp?
Det var lidt større end en alermenig vestdyst brødløpp.
Til traditionelt brødløpp var vi omkring 2.000 mennesker.
Det var hele kvarteret, der var beslaglagt eller lavet krop til det her brødløpp.
Folk forvandlede deres huset til steder, man kunne komme ind og få lidt at spise og noget at drikke.
Og vi dansede så i to store grupper ind til den gruppe.
Jeg dansede mere ind til den gruppe.
Konen dansede med, blev forenede, hvor vi så hoppede over en midtyr, der blev slagtet på en plads.
Og det var så den kronen på den her symboli.
Hvad siger det om det der liv i Khartoum og Sudaneserne, at et brødløpp bliver sådan en folkefest, hvor 2.000 mennesker kommer for at fejre Nils Karstensen fra Vestjylland?
Jeg tror egentlig ikke, de kom så meget for at fejre mig.
Men den kvind jeg giftede mig med var prinsesse i en af de større damer i Sydsudan.
Så hendes familie var en betydning og er en betydning i den dag i dag.
Så mange kom blandt andet på grund af det, og så skal vi heller ikke helt glemme, at det her var midt under den strengeste charriertid.
Så dans og druk i offentlighed var ikke lige det, der var.
Men der har altid været noget sjovt i Sydsudanesisk kultur, hvor man ligesom siger, at hvis det er familie, så er det noget lidt andet.
Og alt hvad der så den foregår semi-privat.
Der lukker vi simpelthen øjnene, eller så giver vi lige den lokale politimand en dunk hjemmepryk, så er han for, at de andre ikke kommer forbi eller deler med dem.
Så der er altid været sådan en rumlighed i Sydsudanesisk kultur, som er svært at forstå.
Vi hører charriere og tænker, stram islam og samtidig så foregår der alt det, der foregår alle mulige andre steder.
Når du så ser nu, at de her krishandlinger, rammerbyen, altså det her hele, hvor folk tidligere er flygtet til, hvad fortæller det så dig om konflikten lige nu?
Det fortæller mig, at de to strødende parter har smidt den sidste skam, alle henfyndt til civilbefolkningen, der bor i de her områder.
Det fortæller mig, at de to strødende parter har smidt den sidste skam, alle henfyndt til civilbefolkningen, der bor i de her områder.
Det er smidt dem ud.

[Transcript] Genstart / Sudans sidste helle

Enten nu har det netop været hele denne psykologi, at vi holde fredig kratom, og så tager vi de andre.

Altså de pisse i egen ræde.

Det ødelægger deres eget hjem.

Jeg kan se, hvordan rigtig mange af dem der nu enten overvejer, om de skal få lavet eller er på vej væk fra kratom, eller nu har kommet til Egypten. At rigtig mange gør så lige præcis de her tanker, altså kratom har været vores hele. Hvis vi får lavet den, hvad er der så overhovedet tilbage?

Så der er et kæmpe chok specielt for den lidt mere velstillede del af befolkningen, i omkring kratom, som aldrig har haft rigtig direkte berøring med de her konflikter rundt omkring i landet i Sydsudan eller derfor, men egentlig bare lede sådan et pænt medelklasseliv. Lige pludselig er Janja Witt, militzen, der begik forholdelige måret i derfor, i Dagsbavhav, i form af dem, man nu kalder Rapid Support Forces.

De står og de skyder på dem.

De to mænd, der har kastet alt over bord og kæmper makken lige nu, hvem er de?

Vi kan starte med General Abdel Fattar al-Burhanis, Commander of the Armed Forces.

Har vokset så op gennem graderne, bare også ude i derfor og gjort til en sted, hvor de lagt de folkemålet derude.

General Mohammed Hamdan Dagalois, Commander of the so-called Rapid Support Forces.

Og overfor ham, da har vi så opkomningen, Kis Knighten egentlig, ude fra derfor, der startede som en landemartist røver, kamelhaver, skuldropout.

Det leder af Janja Witt, militzen.

Omar Bel-Bashir, den afsatte diktator nu, fik øje på, om dengang kunne se han kunne bruges, trakke ham til sig, gav hans styrker Janja Witt nye uniformer og et nyt navn.

Så nu kalder vi dem Rapid Support Forces.

Og han brugte simpelthen dem til at holde hæren i skak, så himiti var Bashires garanti mod et kubforsøg fra hæren.

Men i 2019 sker der noget.

Ud af det blå rejser der sig en enorm folkelig opstand mod Omar al-Bashir.

Og de to militærledere, Burhan og Himiti, går med folgestemning og sammen afsætter de Bashir og smider ham i fængsel.

Efter kubet tager Burhan magten over det, der skulle være en overgangsregering.

Mens Himiti fortsætter som leder over sin militær Rapid Support Forces.

Nu var det mening, at Sudan skulle tage hold på en fredelig overgang fra militært til civil styre.

Men i stedet er de to mænd gået blod i krig med hinanden.

Den konflikt, vi ser i de her dage, handler om, at Himiti på den ene side og Burhan på den anden side er noget af det,

hvor de kan ikke finde ud af at dele sig om og sidde for burhanen.

Der skulle laves en overgangsregering nu, stor press for udlandet osv.

Og i den process skulle man blive enige om, at Rapid Support Forces' Himiti-styrke skulle integrere hæren.

Det var Himiti overhoveddække interesseret i.

Til gengæld var Burhan interesseret i at få dem lagt ind så hurtigt som overhovedmålet.

Og det har været den udløsende faktor, at ingen af de to kunne blive enige om en måde at dele

[Transcript] Genstart / Sudans sidste helle

magten fremadrettet.

Og det spidsede simpelthen helt i dagne op til, at den her konflikt brød ud.

Hvor meget i Klemme kommer civilbefolkningen, dem som ikke er bevæbnet eller måske ikke har udtalt støttet til verken.

Den ene eller anden bare helt normale pseudaniser.

Altså hvis du bruger omkring nogle af de strategiske installationer, som de kæmper om lige nu i retomen, for eksempel eller ude derfor,

så kommer du i Klemme, undtæt hvad du er.

Du får et meget blandet billede i dag i retomen og andre del af studenten, hvor der er normalitet.

Og så to tre kilometer væk, er der en installation, det kan være et amulitionsdepot, det kan være her i den tode kvarteret,

det kan være den internationale lufthavn, kazanderne, barakkerne fra studenterne, hvor der kæmpes.

Så det er sådan meget lokaliseret, og så selvfølgelig prøver de at kontrollere brugere og veje.

Så i det omfang, man kan, prøver man at undgå dem.

Problemet er, at alle nu bliver berørt, både dem, der bliver ramt, fanget i krydselen.

Men lige nu stopper alle forsøgningskæderne.

Strømmen har været afbrugt, varer kan ikke komme ind til byen.

Når strømmen er afbrugt, kan du heller ikke pumpe vand ude i systemet, og så ved jeg så folk bliver ramt af,

at varerne bliver knapet, og priserne ryrer i vejret,

og hospitalerne, rigtig mange af dem fungerer simpelthen ikke længere, de har været nødt til at lukke.

Lærer laver et fantastisk arbejde, selv dem, der ikke kan komme ind på hospitalerne.

Prøver at hjælpe folk, der hjemme i deres dagligstur, men de får jo ikke nye forsøgninger.

Og til sidst har du altså ikke flere lander, du kan kove tørre og riv stykker og bruge til bandage.

Life in cartoon today, I'd say, is still burdened with anxiety and exhaustion.

Du fortæller, at sudanenserne er et helt særligt folk.

Det, at de stadig er i det her land, som i så mange år har været ramt af så mange uhyreligheder, afslører jo, at de gjorde det noget helt specielt.

Hvordan ser du civilbefolkningen, de lokale sudanenser lige nu, hjælpe hinanden,

og sig selv igennem endnu en brutale krig?

Vi har gjort et enormt arbejde med at prøve at samle, altså bare hele, altså basale ting som vand, mad, medicin, sammen.

Fra det, der nu er, at få det flyttet hen til steder, og det foregår via sociale meter,

der bliver udvekslet informationer om hvor det er sikker, der går hen, hvornår kan det være sikker, hvor er der muligvis stadigvæk en vandpumpe, hvor man kan løbe hen, med nogle dunke, og få fyldt dem op.

De sidste døgn har der været enormt meget fokus på, hvad er de mindst usikre ruder fra at komme ud for ratur,

og enten ud til nogle af de andre større byer, syd eller nord for ratur, eller hele op til grænsen.

Så der foregår over hele landet i sådan nogle selvhjælpsgrupper, et enormt hjælpe arbejde,

som også kan give sig udtrukket af, at for eksempel er der mange, der flygter ned til Jisira,

og den vej er ned af what med denne, så slår folk op.

[Transcript] Genstart / Sudans sidste helle

Jeg har plads til 100 mennesker i den her skole, og vi har sengen, så folk tilbyder sig. Dem, der rejser op mod Egypten, eller op mod Port Sudan, typisk jord. En meget, meget lang busrejse, mange, mange timer, og det kan være alt fra 10 til 30 timer, og hænger af, hvordan det går, roadblocks og sådan noget. Der kommer folk for faldige, små landsbyer ud til vej siden, og deler vand, eller kalkade, som er sådan en en særlig sudanesisk, safte vand, ladet på hibiskus, som smager fantastisk. Så vi ser den her selvhjælp, det er ikke noget nyt, det har altid været, og jeg har altid kendt det, blandt min sudanesiske venner og familie. Og det er også nok det, vi som både Folkeings Nødhjælper, og andre hjælpereorganisationer i øjeblikket, er nødt til at kigge meget på, da vi ikke kan operere i en nævneværet i omfang. Kan vi tabe ind i det her, kan vi hjælpe de her folk på nogle måde? Sudaneserne har efterhånden kun hinanden, når de søger hjælp. I takt med at kampene er eskaleret, at de fleste udlandske diplomater og nødhjælpsarbejder blev trukket ud af landet. På runder kampene i Sudan er 15 danske statsborgere blevet everkurieret. Har du selv prøvet det her med at være udsendt, og at det på en eller anden måde pludselig eskalerer, altså det bliver forfarligt, og der er ikke andet at gøre end at komme ud af landet i en fart? Ja, flere gange i Sudan og Sydsudan har jeg fået meldinger fra nære sudanesiske kolleger, og om vi ved, at nu har herren fået de sidste to savdel, de manglede til deres kampvogne, så vi forventer, at de angriper det område, hvor vi er i sammen nu i morgen tidlig, så nu pakker vi. Så knaltes man hende sammen og alle lyder, og så rækker man. Hvordan føles det at forlede et sted af et land på den måde? Altså det føles jo forfærdigt, fordi når man kører ud og står og folk, den man har tilbaget måske de sidste dage eller uret sammen med, og vinker og smiler og ønsker en god tur, og samtidig, at der er noget ind i en, der godt ved at, og det har jeg jo oplevet, at få timer efter kom kamphelikopterne, MI-24, russiske kamphelikopter, og slap helvede løs. Det er ubeskriveligt, hvad sådan en kamphelikopter kan gøre mod en landsbygge, der er bygget Astro, og hvor der ikke er nogen steder at kæmpe sig. Og så er du i sikkerhed? Og så sidder jeg i sikkerhed, så man forlader altid sådan en sted, men helvede er stælig som vidighed, en lyst til at blive, og en ekstrem af kuds bevidsthed om, at hold kæft, hvor jeg er prøvligerede. Men selvfølgelig taknemmelig, for at være sluppet væk, og samtidig har det, er på morgen til. Og så den har de Sultaneser, der forlader landet nu, altså deres hjertagor i stykker, og det skriver de jo, de er ikke det, de er så splittet i forhold til at blive eller tage sted. Alle de Sultaneser, der så flygter eller forsøger at flygte ud af landet, vækter fra. Hvilken fremtid er de foran sig, hvis de her kamp er ikke snart ophørt? Grænsen til Egypten, hvor der var et par dage siden, kunne man se, at folk kunne komme over at begynde nu at klokke fuldstændigt til,

[Transcript] Genstart / Sudans sidste helle

så der begynder at opstå humanitær behov omkring grænseovergangene.
Man giver oftest priority til udlønning.
Det kommer meget andet på, hvem man er, hvordan man ender med at flygte.
Mange ender også bare med at rykke, og det er nok de fleste, bare et par kilometer.
Nogle af dem, jeg i kontakt med, er jo allerede i gang med at prøve at se,
hvordan kan et andet student se ud?
Hvordan kan vi nu prøve med det her, alt det, der skete nu her imendte?
Kan vi da ikke nu overbevise de udenlandske magter,
som er ved ved forhandlingsbordet om, at der er ingen fremtid for student,
med de to generale eller græsene omkring dem ved bordet enden?
Så det er det første folk gør, at prøver at komme igennem,
kom igennem i medierne med det budskab, at der kan være et andet student.
Men det kræver en håndfast diplomatisk indsats
og prøver at arbejde for den løsning, når kampen en gang lukker sig.
Mislykkes det, er der da sikkert nogen af de mere velbeslåede,
specielt dem, der nu flygter mod Egypten,
som vil prøve at komme videre, hvis de ligesom kan se,
at det er helt umuligt at få et student tilbage, der er bare til at holde ud og tænke på,
og til at tilbyde sin børn.
Nels, hvis vi skal ende interviewet her,
kan du så se nogen som helst gode udgangen af den her konflikt?
Som vi står og taler her lige nu, er det afsendtligt svært.
Men så må jeg lige minde mig selv om, at op til dagen før,
det folkelige oprører, der afsatte Umar El-Besir i 18 og 19,
da havde jeg ikke drømt om, at det ville ske.
Jeg har ikke drømt om, at man der kunne komme et opgør,
og at folk simpelthen efter 30 års militærediktatur,
pludselig væltede ud på gaden, og fik mobiliseret så mange mennesker over hele landet.
Det var der en, der havde set komme.
Så en eller anden spænkel tro stadig på en fuld Phoenix Frisken?
Det tror jeg er en existent selv nødvendighed.
Ikke for mig, men for de Sultaneser, der har alt investeret i det her.
Nils Karstens med mange tak for at besøge det.
Det var så lidt.
Bagdagens genstærd står Grønberg Jensen,
Nikolaj Fulsang, Linne Fabricius og Søren Elbæk.
Jeg hedder Anna Ingris.
Nils Karstens med mange tak for at besøge det her.